

ВОДЗЫЎ

на аўтарэферат дысертацыі Т. Я. Старасценка “Дынаміка беларускага мастацкага тэксту XX стагоддзя: лексіка-граматычныя сродкі, камунікатыўныя мадэлі і іх узаемадзеянне”, прадстаўленую да абароны па спецыяльнасці 10.02.01 – беларуская мова

Актуальнасць дысертацыйнага даследавання Т. Я. Старасценка звязана з распрацоўкай моўных аспектаў камунікатыўнага функцыянавання ў творах мастацкай літаратуры. Дадзеная праблематыка, аднолькава важная як для мовазнаўства, так і для літаратуразнаўства, знаходзіцца сёння ў цэнтры ўвагі абодвух гэтых філалагічных дысцыплін. Аднак такая абагульняючая, грунтоўная праца, у якой на вялікім матэрыяле сістэмна разглядаюцца спосабы моўнага выражэння мастацкай камунікацыі, у беларускай гуманітарыстыцы з’яўляецца ўпершыню.

Інавацыйнае значэнне дысертацыі бачыцца нам у падыходах аўтара да выяўлення шматстайнасці моўнай арганізацыі мастацкага тэксту ў дынаміцы яго функцыянавання ў парадыхах аўтар – чытач, аўтар – апавядальнік, апавядальнік – персанаж і г. д. Дыялагічнасць маўлення ў літаратурным творы разглядаецца саіскальнікам як узаемадзеянне разнастайных чыннікаў крэатыўнага і рэцэптыўнага кшталту, як дыялектычная спалучанасць імпліцытных і экспліцытных варыянтаў мастацкага камунікавання.

У даследаванні Т. Я. Старасценка гарманічна паяднаны аналіз канкрэтных форм мастацкага маўлення з глыбокім тэарэтычным асэнсаваннем прынцыпаў дзеяння камунікатыўных мадэлей літаратурнага наратыву. Палажэнні і высновы працы грунтоуюцца на структурным і параўнальна-тыпалагічным даследаванні семантыкі ключавых вобразаў-канцэптаў, характэрных для творчасці беларускіх аўтараў на працягу значнага гістарычнага перыяду.

Істотным фактарам, які ўплывае на абгрунтаванасць навуковых вынікаў, з’яўляецца прымяненне саіскальнікам нараталагічнай метадалогіі даследавання і адпаведнага тэрміналагічнага апарату. Т. Я. Старасценка паспяхова карыстаецца найноўшай лінгвістычнай тэрміналогіяй, што дазваляе ёй выразна акцэнтаваць найбольш важныя і пакуль што маладаследаваныя аспекты разглядаемай праблемы і прыйсці да значных вынікаў.

Скіраванасць аўтарскага дыскурсу на ўспрыманне і інтэрпрэтацыю рэцыпіента становіцца прадметам шматбаковага даследавання ў главе 2 “Знешняя дыялагізацыя беларускага мастацкага дыскурсу XX стагоддзя”. Разглядаючы спосабы і прыёмы моўнага выражэння інтэнцыі аўтара праз сувязь з адрасатам, семантыку бінарных вобразаў-канцэптаў, саіскальнік паказвае адметнасць ідэястыляў беларускіх паэтаў розных пакаленняў. Матэрыялам даследавання абраны вершаваныя тэксты аўтараў, якія прадстаўляюць адпаведна тры перыяды развіцця нацыянальнай паэзіі: пачатак, сярэдзіну і канец XX ст. У главе 3 захоўваецца той жа храналагічны прынцып адбору матэрыялу, які рэпрэзентуе ў гэтым выпадку творчасць празаікаў. У адрозненне ад папярэдняй главы, у дадзенай главе разглядаецца

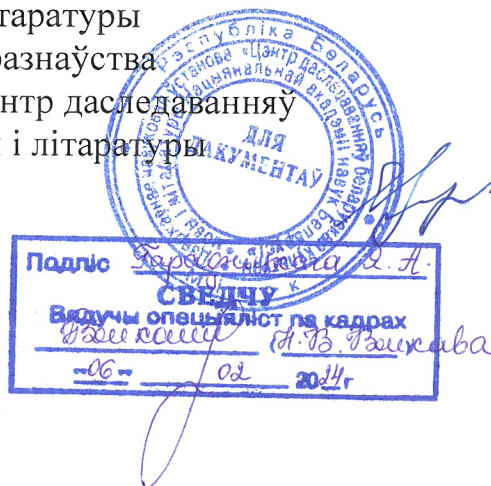
ўнутраная дыялагізацыя мастацкага дыскурсу. Аналізуючы суб'ектную структуру пражайтных твораў як першай, так і другой паловы ХХ ст., саіскальнік дакладна і падрабязна вызначае сістэму лексіка-граматычных сродкаў, якая характарызуе адметнасць ідэястылю і наратыўных падыходаў кожнага з разгледжаных аўтараў.

Адным з галоўных навуковых вынікаў дысэртацыі з'яўляецца, на нашу думку, суаднясенне знешняй і ўнутранай форм дыялагізацыі адпаведна з паэзіяй і прозай, пра што сведчыць змест 2-й і 3-й глаў. Варта было б асобна падкрэсліць у аўтарэферата значэнне такога падыходу як канцэптuallyнага моманту даследавання. У п. 1 Асноўных навуковых вынікаў дысэртацыі пра гэта гаворыцца, але не акцэнтуюцца ўвага на залежнасці згаданых форм ад літаратурных жанраў і відаў.

Высновы, да якіх прыходзіць аўтар даследавання, даюць падставы для сцвярджэння пра значнасць праробленай працы і пра важкі ўклад у распрацоўку моўнай праблематыкі мастацкага тэксту. Саіскальнік Т. Я. Старасценка несумненна заслугоўвае прысуджэння ёй навуковай ступені доктара філалагічных навук.

Даю згоду на размяшчэнне водзыву на аўтарэферат на афіцыйным сайце дзяржаўнай навуковай установы “Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі”.

Доктар філалагічных навук,
дацэнт, галоўны навуковы супрацоўнік
аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры
філіяла “Інстытут літаратуразнаўства
імя Янкі Купалы” ДНУ “Цэнтр даследаванняў
беларускай культуры, мовы і літаратуры
НАН Беларусі”

Я.А. Гарадніцкі